

LA IL·LUSTRACIÓ

Preu:
UNA
pesseta.

LEVANTINA

REVISTA ARTISTICH-LITERARIA
DE

CATALUNYA VALENCIA, BALEARS Y ROSSELLÓ

Any I

Barcelona, 1.er de Desembre de 1900

Núm. 3

SUMARI

GRABATS: Facsímil de la portada del missatge enviat á M. Krüger per la « Unió catalanista », treball caligràfic de F. Flos y Calcat. — Fragment del port de Palamós, dibuix de J. Llaverias. — Vista de Gironella y Muntanyes de Berga, fotografias. — Matxos de Olot, dibuxos del natural d'En Joseph Llimona. — Retratos de M. Krüger. — Lo general Devet y'l seu estat major. — Retratos de M. Chamberlain, M. Cecil Rhodes y M. Leyds. — M. Krüger á la Cannevière de Marsella, saludant al poble. — Decorativa. — Lo descarrilament del su-dexprés, fotografia. — Arts industrials: Cartell mural. — Qüento ilustrat, per Auriban. — Caricatures.

TEXT: Crónica de Catalunya, per Ferrán Agulló. — Recorts d'una excursió, per J. O. Borrás. — Siluetes rosselloneses, per J. Delpont. — Davant la Venus de Milo (sonet), per M. S. Oliver. — Lo President del Transvaal. — ¡Per lluhir...! per Dolors Moncerdá de Maciá (ilustracions de Sans Castaño). — Rimes catalanes, per Salvador Genís. — Nostres grabats. — Sport, per J. Elias Juncosa. — Qüentos de per tot arréu, per R. M. — Revista de teatres, per L. F. — Bibliografía. — Publicacions rebudes. — Curiositats y passatemps.

NOVETATS: Crónica parisenca, per Juliette. — Nostres figurins.

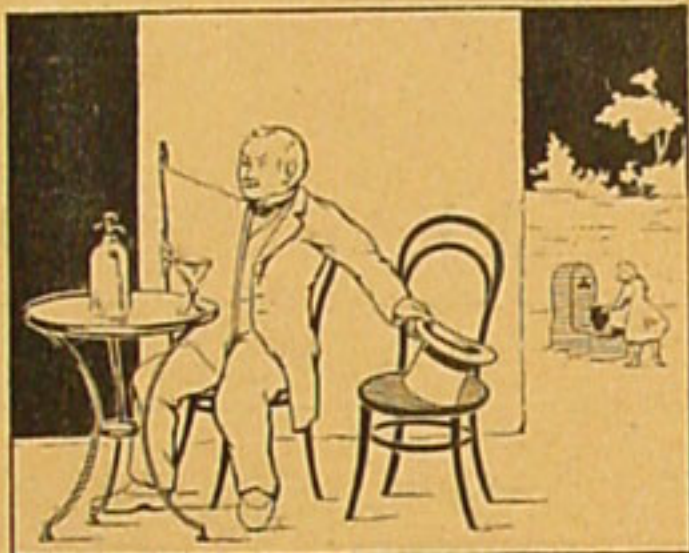
ARTS INDUSTRIALS. — CARTELL MURAL.

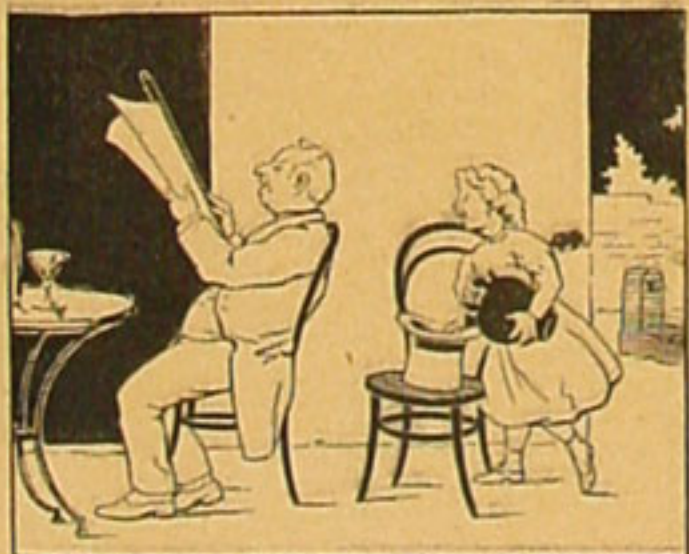
Ciclisme. — Turisme. — Llurs efectes y ventatjes. — Tendència actual.

Donades algunes idees en nostre número anterior sobre'l ciclisme, y lo que s'enten per turisme anám ara á parlar d'aquest.

En los principis de la introducció del ciclisme en

un país, los que han començat á practicarlo casi sempre s'han dexat enlluernar per les carreres, pera exhibirse personalment, atiatos en part pels que, encara que comprenyan que no era aquell lo verdader camí, lo patrocinavan, pera donar lloch á la molta propaganda que'n resulta, y per l'efecte que obra sobre la massa del públich, ajudant considerablement á aumentar lo nombre dels adeptes al pedal. Però, un cop reunits uns quantos ciclistes, y quan han tingut ocasió de discutir lo nou sport, s'han adonat desseguida de que les carreres sols tenen una vida fictícia, curta y de resultats ben pobres, y dirigits pels qu'en lo ciclisme com en tot, miran les coses des d'un punt de mira més enlaxat y no se avergonyexen de copiar lo d'altres païssos, quan es millor que lo propi y pot dur á resultats pràctichs, s'han llençat á les carreres, de primer porugament, tenint que lluytar contra la falta de costúm, no sols d'ells metexos, sinó del públich, perque encara constitueix una novetat, y acabant al ultim, gracies á la propaganda d'aquells primers *opistols* del ciclisme (y permétsissens lo mot) per invadir,

com passa avuy día, totes les carreres tranzitables, fugint, encara que sols sia per poques hores, del bruyt de la ciutat, de la monotonía dels carrers empedrats, arbres arrengrerats y edificis tristos, que ab prou feynes dexan ovirar un troç de cel y que arriban á constituhir una verdadera malaltia pel cos, privantlo de respirar bons ayres y gosar de bones vistes, y per l'ànima, que viu com encufurnada dintre d'un espay reduhit, sempre ab lo meteix horitzó

y tenint sempre les metxes vistes, que arriban á la llarga á embrutir als que's veuen obligats á viure en les ciutats continuament, sense poder fer una sola sortida en tot l'any.

Per axó aquests de que parlam, quan arriba lo día de festa, al llevarse de bon matí netejan y repassan la bicicleta, y ab lo trajo de ciclista fugen ràpidament de la ciutat, respiran ab delit l'ayre fresch del camp, se recrean ab los panorames que successivament desfilan davant de llur vista y's delectan contemplant la naturalesa que tants atractius té per tots y molt principalment pels habitants de la ciutat, pels qui constitueix una novetat de valua imprenhable, al meteix temps que l'exercici físich reforça llur organisme y'l disposa pera'l treball que al día següent degan continuar en la industria ó comereç de la ciutat. Per axó'l turisme pot considerarse com un bé social, perque regenera física y moralment al individu; lo posa en contacte ab la naturalesa, que es una de les seves principals ventatges, y l'aparta dels centres viciosos de la ciutat, enrobustint ensemps lo seu organisme y proporcionantli un agradable passatemp, á cambi d'un gastó relativament molt petit.

Totes aquestes ventatges, ben al alcanç del clar criteri de nostres llegidors, fan que'ls ciclistes de Catalunya y'ls de les Balears, lès isles de les bones carreteres, que'n fan lo paradís dels que pedalejan, se dediquin casi sense excepció al turisme, veyentse cada diumenge les carreteres dels voltants de les ciutats considerablement concorregudes de ciclistes.

Per axó'l turisme impera per tot arreu, en nostre país, com en lo restant del món, y compta ab nombrosíssims y fervents partidaris que gosan de les seves ventatges, delectantse en la práctica d'un dels sports més agradables y profitosos del ciclisme.

J. ELIAS JUNCOSA

QUÈNTOS DE PER TOT ARREU

II

LA CAPSA DE BRÓQUIL

Veus aquí que una vegada anavan á passeig en Sidro y'n Tófol, dos amichs que quasi no's dexavan may. Y es el cas que passant tot avora d'una horta molt ben conservada, digué'n Sidro:

—Mira, noy, quina capsassa de bróquil qu'hi há allá; may de la vida n'havía vist cap de tan grossa.

—Vaja, home, vaja, feu en Tófol; me sembla que no n'hi há per tant. Durant los meus viatges, jo n'he vist de més grosses... molt més grosses que aquella barraca que's veu allá baix...

—Oh, noy, no ho faças tant fort; — va respondre en Sidro, qui era terrisser — Empró ara que hi penso, continuá, jo recordo que una vegada vaig ajudar á fer una olla molt més gran que la iglesia del meu poble...

—Remanoy, ara sí que l'has dita peluda. Jo voldria que'm diguesses, veyám, que'n volían fer d'una bestia d'olla tan grandassassa...

—Ja veurás, respongué en Sidro, tot serio y formal: — per ferhi coure aquella capsa de bróquil que vares veure tú...

—Ja veig hön vas, — feu en Tófol, tot enrojolat y avergonyit, — tú no sols dir mentides, y qu'ara'm vingas ab una de semblant, me fa creure que no pot ser per altra cosa que per posar en ridícul la meva mentida que just ara te acabo de dir. Amich meu, ja'm donch: perdónam, que'm servirà de lliçó.

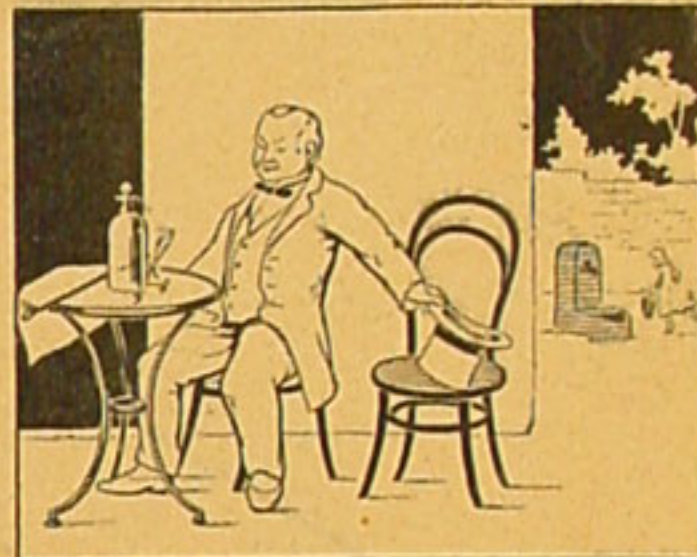
Qui menteix per vanitat li está bé lo ser burlat.

R. M.

REVISTA DE TEATRES

Licéu: «Sigfrid». — Lo tenor catalá don Joseph Palet. — Novetats: «La maré eterna». — Eldorado: «El estreno». — Granvía: «La tempranica».

Lo Sigfrid, es la segona part de la famosa trilogía *L'anell del Nibelung*, de Ricart Wagner. Quan se va anunciar que la present temporada del Gran Teatre, se començaria ab lo Sigfrid, despertá l'interés dels amants de la bona música, y's prometeren concórrehi pera conéxer la genial obra del gran mestre. No es aquesta, com totes les obres de Wagner, de les que á la primera audició penetran al ànim dels oyents, y s'en surt xiulantne troços; son obres que pera compéndreles se necessita una educació

musical com no la tenen ni poden tenirla'ls públichs que concorren als teatres d'aquí, hont la inmensa majoría dels que varen anar al estreno, se quedaren com qui veu visions, sens saber que fer, si entusiasmarse ó aburrirse, si be alguns troços foren rebuts ab aplaudiments més ó menys sincers.

Lo Sigfrid es obra de molta empenta, ahont se veu lo géní del seu autor, y quan los dilettantis l'han assaborida, y l'arribin á compendre, hi veuran les infinités belleses que conté.

La interpretació y'l decorat merexen elogis.

Altra novetat nos presentá la empresa del Licéu: lo debut d'un novell tenor catalá, don Joseph Palet, de 23 anys, fill de Martorell. Té gran veu, fresca y potent. No cal dir que l'aparéxer per primera volta davant d'un públich nombros havía de causarli forta impressió, dealluhint ses facultats. No abandonant l'estudi y acostumantse al públich, arribará á ser un dels nostres primers tenors.

••

A Novetats s'ha estrenat lo drama d'en Iglesias

La maré eterna. Fou rebut pel públich ab grans aplaudiments.

La obra val; té efectes dramátichs de gran força y situacions de primera, revelant en l'autor condicions de poeta dramátich. Passo per alt les tendencies que'l drama entranya, perque entenç que en les obres artístiques s'hi há de buscar l'art. Es clar que'ls que no pensám com en Iglesias voldríam trovar en ses obres idees semblants á les nostres, mes

FRAGMENT DEL PORT DE PALAMÓS, DIBUIX DE J. LLEVARÍAS.

CRONICA DE CATALUNYA

ENCARA que aparentment la qüestió obrera sembla haver cedit una mica en alguns indrets de Catalunya, no hi veyém per desgracia una direcció precisa que pugua fer néixer esperances de temps millors y tranquils.

Es aquest, á nostre entendre, lo més greu problema que té de resoldre Catalunya, y no son pas les circumstancies d'ara les més apropiades pera lograrho. Sos factors principals, la organització del treball y'l sistema tributari, han de persistir llarch temps perque no poden reformarse sense solidar la constitució política del Estat.

La falta de feynes per una banda, y l'estat excepcional que porta la suspensió de les garanties per altra, poden adormir lo problema, pero existeix latent y quan esclate ho farà ab força de tempestat.

* * *

L'onada avença: l'art nou, l'art verdader s'imposa arréu y fins los més refractaris per educació y temperament se rendexen á son encís. En pintura y en literatura, lo triomf de les escoles noves es ben determinat; l'estreno del *Sigfrid* de Wagner, ópera ab que ha inaugurat la temporada d'hivern lo Gran Teatre del Liceu, ha produhit una apreciable corrent cap á la gran música, corrent ja iniciada en los concerts á que's va aficionant afortunadament lo públich de Barcelona, des que'l renaxement literari y musical de l'art de la terra ve educantlo en l'amor á la poesia y música populars, arxiu d'eterna inspiració y mestres del bon gust.

No fa gayres anys que nostre públich era que ni pastat pels tenors d'espiguets y tiples de *gorgoritos*: per una falsa assimilació y ressabis de romanticisme que li fan confondre les perles bones ab les falses, encara s'entusiasma ab l'arlequí de l'art modern italiá, y aplaudeix la romança d'un barítono que va á empenyar-se'l paltó y l'aria d'una contralt que's lleva les arrecades; però ja está atuhit per la poderosa empenta del wagnerisme y no tardará en dexarse véncer enterament, rendintse á discreció axis que d'admirat y corprés de la grandesa, passe á entendre la poesia sublim y grandiosa del geni de Bayruth.

Fins los més entusiastes de la música carrinellona é indefinida, d'aquella música que may arriba á dir més que les paraules, quan la missió de l'art musical es la de expressar y fer sentir l'excel·litut ahont no pot arribar la poesia, trovavan que l'*Aida* de'n Verdi, considerada com un gran pas fa una vintena d'anys, resultava palida y ensopida després de sentir *Sigfrid*.

Y tenen rahó.

Estám en plena temporada musical: al concert dels tres mestres pianistes ha seguit l'organitzat per en Crickboom ab la cooperació de la societat que dirigeix. Los amants de la bona música passaren una bella estona admirant al gran Bac que ab Mozart y Beethoven, constituexen la trinitat antiga de l'art musical; emocionantse ab Mendelssohn, lo més elegant dels compositors y celebrant la pulcritud de Grieg, mentres aplaudían als executants y al meteix Crickboom, qui sab interpretar deliciosament la bona música, dirigintla ab batuta seguríssima.

Lo senyor Crickboom, a qui tant deu la cultura musical de Barcelona, prová una vegada més ser un violinista de gran execució, escola irreprotxable y sentiment exquisit.

L'Orfeó Catalá prepara un de sos celebrats concerts, y en lo Teatre del Tivoli s'inaugurarà á primers d'any la temporada lírica catalana, estrenantse obres dels primers autors de la terra.

A Novetats, la companyia que dirigeix l'aplaudit actor don Enrich Borrás está fent una bona campanya: darrerament ha estrenat *La Mare eterna*, drama de l'ignasi Iglesias, que ha sigut molt aplaudit, y ab justicia, perque representa un bon pas cap al teatre honrat. No'ns entretenim á ferne la crítica perque segurament anirá en altra lloch d'aquest número.

Al escriure aquestes ratlles, s'estrena á Romea *El sí de les noyes*, refundició, més que traducció, de la celebrada comedia de Moratin, feta per l'inagotable Llanas.

* * *

Per fi la Diputació provincial s'ha decidit á posar remey á la malaltia que des de fa temps sofreix la Escola de Belles Arts. Prou debatuda aquesta qüestió en la premsa diaria, no hem de fer més que apuntarla pera expressar lo desig de que'ls diners que's gasta la provincia de Barcelona, servescan pera formar una generació d'artistes que sentin l'art catalá, l'art ab relació ab la nostra ànima y les nostres tradicions; que mal poden entendrel y ensenyarlo los qui áduch tenint quelcom d'artistes, están influits per un medi y unes escoles ben diferents de les que aquí deuen ensenyarse.

Com cada terra fa sa guerra, cada poble fa son art: l'Estat, ab sa deria uniformista no ha de ficarse fins á estrafernos l'ànima.

FERRAN AGULLÓ

RECORTS D'UNA EXCURSIO

POCH pensava, mentres trespava pels viarans de l'alta muntanya catalana, que vingués un dia, per cert proper, en que fossen d'actualitat los punts que mos peus trepitjavan.

Sols, donchs, per axó, m'atrevesch á donar al públich uns recorts que, á modo de memories íntimes, havia escrit sobre Gironella y Berga, confiant ab la benevolença dels llegidors.

VISTA DE GIRONELLA

Gironella, la antiga y típica població que's mira tranquila en les cristallines aygues del Llobregat, está assentada en un turonet quals plantes besa'l riu, adormintla ab delitosos arrulls y tendres armonfes.

En son temps de gloria les muralles empresonavan sos carrers, servint de centinella sempre atent lo castell, qu'avuy día sols mostra ses runes esfonzant en lo riu sos bastiments de granit.

Sortint de Manresa en lo tren de Berga y próximament quatre hores enllá's troba Gironella, mirant á sol ponent y gallardejant rumbosa, no sols ses glories passades, sinó'l respecte qu'encara inspira als que senten en son sí la bellesa de l'antigó.

De vella n'es molt, mes les grandeses que un día marcá en la historia catalana, l'han feta respectable als ulls de tot catalá de cor.

Com á típica, es de lo més hermós qu'he vist, tot'ella está ornada de carrers estrets y tots, com munió de serps que s'entortolligan y's desplegan ab tantes pujades y baixades, empedrats de palets de riu tan grossos, desiguals y rrelliscosos, que per pujar se necessita acotar lo cap, com tribut d'admiració exigit per la velluria.

De la desigualtat de ses vies, un s'en fá més cárrech veient que moltes cases que llur porta ve planejant, se trovan de la part de darrera á l'alçada d'un segón ó terç pis.

Bastantes d'elles atravessan lo carrer per medi d'archs que'l coronan á claps, com si volguessen eclipsar la llum del sol per curts instants, pera tornarla á presentar als ulls del espectador per ferli més agradable la vista del panorama que contempla, y que ab tot l'esclat de la picardia, vulgan fer veure al vianant qu'encara quedan á Catalunya passades despalles d'un temps més ditxós.

Comunica Gironella ab la carretera de Manresa á Berga per un pont hermosíssim y bastant artístich, recolzat meláncicament en una petita duna de roca viva que dexa'l Llobregat, com salutació á tan gloriosa *efeméride*.

Una creu de terme de correcte dibuix y elegants formes sembla vigilar ab constant anhel la hermosa construcció que se li té encomanada.

Del centre d'aquesta duna á la part nova de Gironella, qu'es á l'altra banda de riu y per'hont hi passa la carretera dita, hi há una palanca de fusta, que ha de ser renovada tot sovint, puix de tant en tant fuig en braços del riu, al veure l'abandono á que está condemnada, atuhida per l'en-

veja que li fa'l pont que dona entrada á la població vella mentres ella ha de guardar la part nova que ab l'altra may podrá igualarse.

Pochs kilòmetres de ferrocarril hi há desde Gironella al nomenat «Pont del riu» ahont fa'l tren sa última estació, y ahont un estol de caruatges fa'l servey fins á Berga.

Berga, la hermosa ciutat, breçol d'esclarits artistes, joya de la terra catalana, regina de tota la rodalla y sobirana de tota la comarca, está ajeguda mansament entre les muntanyes de Queralt, Mercadal y Figueras-sa, que la enrotllan amoroses com estoig ímens que guarda en son sí un tresor de valor inestimable.

Paratge més salvatge y feréstech qu'aquell no recordo haverne vist cap altre á Catalunya, més d'una feresa qu'en lloch de fer por plau á les ánimes ardides filles de la terra, per la bellesa que mostra.

La vegetació exuberant, l'apilonament de roques altíssimes florejadades per boscos d'alzines y pins, les fonts fresques y armonioses que devallan dels cims dels enlayradíssims turons, procedentes de les neus perpetues que en llurs fondalades verges hi nfan y l'ambient saludable, saturat d'oxigen, que s'hi respira, fa dels voltants de Berga un lloch de tranquil repós, tan delitós com imponent y l'esperit no pot menys d'axecarse en ales de la fantasia y rebejarse per l'espai de plascívola soletat, qu'es el sagell més hermós de tota aquella muntanya.

Está Berga de 700 á 800 metres sobre'l nivell del mar y apartada del Llobregat un'hora próximament, sempre de pujada y casi perpendicularment á ell; consta sa població d'uns 5.000 habitants.

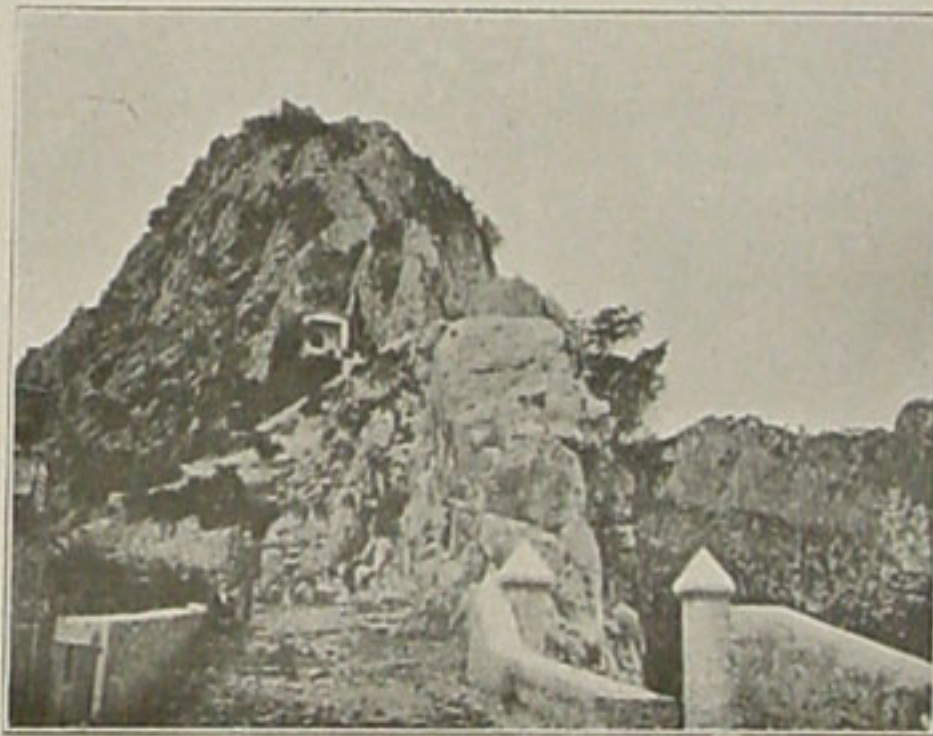
Traspasant Berga y seguint la vora d'un rieró, qual nom no recordo, se trova'l camí pedregós y de gran pendent que porta al monastir de Queralt.

Está aquest situat á 1.200 metres sobre'l nivell del mar y sa vista es tan hermosa com espahordidora.

Sota'ls peus, al lluny, s'estén com faja de plata lo gálzer del Llobregat, serpejant en la planura inmensa brodada de poblets y masies que's veuen petits, petits, com l'esperit de l'home davant de tanta grandesa.

Aviá, Granjes, Casseres y altres, destacan llurs siluetes clares, banyades ab raigs de sol, que brilleja en les teulades reflectint al entorn una atmósfera de polsina d'or qu'enlluerna.

Tot se presenta davant la vista ab una puresa de detalls qu'encanta,

MUNTANYES DE BERGA.

engalanat pel fum que surt de les xemeneyes de les fábriques properes com l'aureola del treball y la honradesa de Catalunya.

Al costat meteix del Santuari hi há una petita esplanada tancada entre quatre rexats, nomenada «Jardí del Santuari».

D'aquí, es presa la segona fotografia, que treu en primer terme les pilas-

tres de la porta del jardí que dona a un caminet que va fins a una capelleta, que també's veu en lo gravat.

Al cim de la muntanya hi há les runes del célebre castell de Berga, vestides de rebrols y abraçades per les enredaderes que sembla volen amorosir l'oblit en que'l tenen.

Si mirant per la part baixa se trova un ambient de poesia riquíssima y melangiosa, mirant amunt se veu tota la omnipotencia de Deu al formar aquelles masses piramidals de roca.

Tot es un seguit de muntanyes grandioses coronades de verdor, qual cadena s'extén fins a trobar la «Serra del Cadí», que vetlla per l'altra part la benivolguda Cerdanya.

Poblets enfilats com nius de silvestres àguiles, están sospesos sobre l'abím, sostinguts per puntes de roca, destacant vigorosament llurs blanquinoses formes per entre'l fullatge que les volta.

Corbera es un d'ells, que com altres se mira al fons de l'avench com sortint per una balconada immensa que la imponent Naturalesa ha posat sota sos peus pera fer veure sa magestat esferehidora.

Sobre de tot s'extén lo cel, tan solemne en sa calma com en sa furia.

Les tempestats qu'allí's descapdellan son terribles, tétriques, espantoses.

Lo día que vaig serhi vaig trovarme en una d'elles.

May més penso veure una cosa tan fantástica com aquélla.

Los bramuls dels trons repercutían per la fonda vall, perdentse de tons al allunyar-se, rodolant ab curts intervals per la negra nuvolada, morint en la fosca terra.

Los llampechs creuavan l'espai ab bronzenta follia, ziczaguejant segui-

dament, dexant entreveure l'horrorós espectacle ab una llam rogenca, enlluernadora.

La pluja atapahida y torrencial espessía l'atmósfera abans tan clara y serena, y espetegant en les pedres, avenchs, y enlayrades roques, feya un soroll tan esquerp que fería les orelles com un ressó de planys y gemechs que esgarriava: tots los que'ns trovavam al Santuari estavam esmaperduts; de mon cor s'alçava una pregaria.

Les muntanyes regalavan cascates sorolloses, quals aygues queyan ab tétrich remoreig en los torrents y gorchs que les engolían ab frisança folla, portantles al riu, brodant de blanquinoso escuma les roques caygudes y'l fullám dels arbres propers, que ab llurs branques blincades, semblavan implorar la misericordia del cel.

Després res; lo sol seré altra volta, enmirallantse joyós en les perles tremoloses de les fulles, reflectint varietat de coloraynes.

La terra clara, transparent, riallera, escampava un perfúm penetrant com d'agrahiment a la Natura per no haver passat del esclat d'ira al de la venjança.

L'atmósfera claríssima tornava a presentar davant nostres ulls los panorames ab uns tons de color y riquesa de relleus qu'es impossible descriure, y en l'ample cel blau, pur y sense mácula, l'arquet de Sant Martí, vistós, rumbejant sos richs joyells, com esperança de dita.

Tothóm signava l'arch ab demostracions d'alegría; sols a mí'm feu posar un moment trist, puix vaig figurármel com lo símbol d'una gran riulla, burlantse de la poquetat y mesquinesa, no de la terra, del home.

J. O. BORRÁS

Agost, 1900.

SILUETES ROSSELLONESES

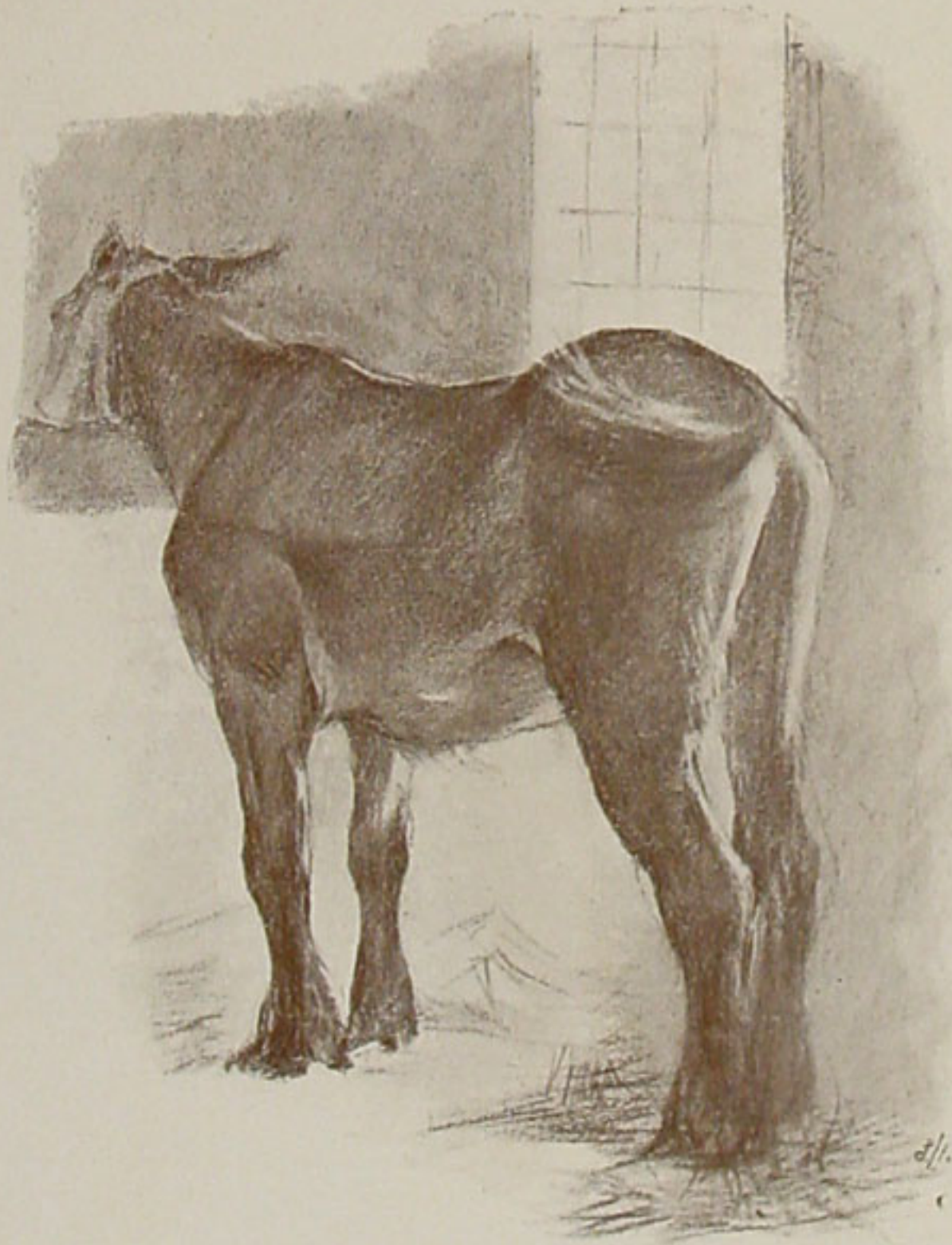
UN MÚSICH: EN TORÓN

AQUEIX bon vellet, quan lo vaig conéixer, pel 1880, era un mestre dels més amanits per la maynada que ensenyava, y un músich d'alló més aficionat a la música catalana. Del seu ofici, era també marxant d'instruments de música (*luthier*, en francés), y havia tocat molt temps ab les cobles de jutglars que recorrián les festes majors de Rosselló.

Havia perfeccionat los antichs y senzills instruments, y aprofitant les claus del sistema Boehm, s'havía enginyat la *prima* y'l *tenor* d'ara y havia posat, al tenor, lo pavelló metálich, que tan bona y especial sonoritat li dona per les notes baixes. Repicava, qu'era un plaer, tots aqueixs instruments, axís meteix com lo *flaviol* (que's toca ab la sola má esquerra, mentres la dreta pica la mesura del *tambori*, penjat al coll). Poétiques eynes, que erau l'alegría de les festes majors, hont sou anades a parar, que no us vejéu casi més!

Tant bon punt los seus aprenents feyan bona solfa, los hi ensenyava d'escriure les notes, y'ls hi dictava los cants populars de *Muntanyes regalades*, *Lo Pardal*, *Los Goigs dels Ous*. — «Son los ayres millors, nos deya; no dexém dels tocar; son cosa propia de la nostra terra, sempre s'han cantat a Rosselló, y sempre s'hi cantarán».

Y desenchá d'aquell temps ditxós de la infantesa m'estime aqueixs ayres, y may me cansaria de'ls escoltar. Per més que vingan músiques noves ó forasteres, cap no va al cor

MATXO DE OLOT, DIBUIX D'EN JOSEPH LLIMONA.

rossellonés com les senzilles y encisadores tonades de *Muntanyes regalades*, *Lo Pardal*, *Los Goigs del Ous*, *Pastorells de Nadal*, *La Bepa*, *Ventura sona l'esquelli*, y qui sab d'altres!

En Torón! es un bon recort d'altres temps, y'l seu nom sona per nosaltres com un refilet alegre y anyoradiç de flaviol.

Era fill de Camelás, y morí a Perpinyá l'any 1888 á l'edat de 72 anys.

J. DELPONT

Davant la Venus de Milo

EN LO MUSEU DEL LOUVRE

BLANCH ideal qu'en pedra se transforma y en element encarna l'hermosura, del fons sorgexes de l'idea pura com lo cánon antich, d'augusta norma!

A tota escola y á tot gust conforme l'alta serenitat d'exa figura, encara sent l'original frescura del mar de Grecia, pare de la forma.

Púdica, sense braços, desespera, al Faune encabritat qu'allá l'espia; y essencia exhalan d'una edat primera, y cants de pitagórica harmonía los ulls uberts en eternal ceguera y'ls cabells que degotan ambrosía.

M. S. OLIVER

Paris, febrer de 1900.

MATXOS DE OLOT, DIBUXOS D'EN JOSEPH LLIMONA.

LO PRESIDENT KRÜGER, en 1865 (40 anys).

Lo President del Transvaal

L'HONORABLE figura de aquest vell boer omple de ple a ple los últims dies del segle que acaba. No hi há dubte de que avuy per avuy es la personalitat de més relleu de tot l'univers; es l'home del que més se parla y potser lo qui te més simpaties, que comparteix ab lo seu poble, aquell poble desgraciat que tantes proves ve donant d'abnegació y d'heroisme.

No'ns proposám explicar á nostres llegidors

quí es en Krüger. Ni un no n'hi haurá que durant aquets últims mesos no s'haja enterat de quí es aquest home que ab tanta táctica ha portat al seu poble y que ha sapigut fer cara al colós d'Inglaterra.

LO PRESIDENT KRÜGER, en 1875 (50 anys).

No hi haurá hagut en tot lo món ni una sola publicació que no haja umplert al menys una plana parlant d'aquest home, ja sia estudiantlo en la intimitat de sa familia, remembrant la

seva llunyana juvenesa ó be en lo més enlayrat sitial de la governació de la republica transvaalensa.

La seva arribada á la vella Europa ha donat peu pera que altra volta ressonés lo seu nom y aquesta vegada entre aclamacions entusiastes pels carrers de Marrella, de Dijon y de Paris, y á que'ls periódichs de per tot arréu recordessen los mil detalls de la seva aprofitada existencia, parlessen de ses qualitats y fessen conjectures y pronóstichs sobre'l verdader motiu de sa vinguda.

Aquesta incògnita ja s'ha aclarit: ell ho ha dit ben clar y'l telégrafo s'ha cuydat de trametre d'un cap al altre del món. Ve á demanar justicia, ve á parlar clar y en cas de no ser es-

RETRATO Y FIRMA DEL PRESIDENT KRÜGER, en 1900 (75 anys).

Devet.

LO GENERAL DEVET Y'L SEU ESTAT MAJOR.

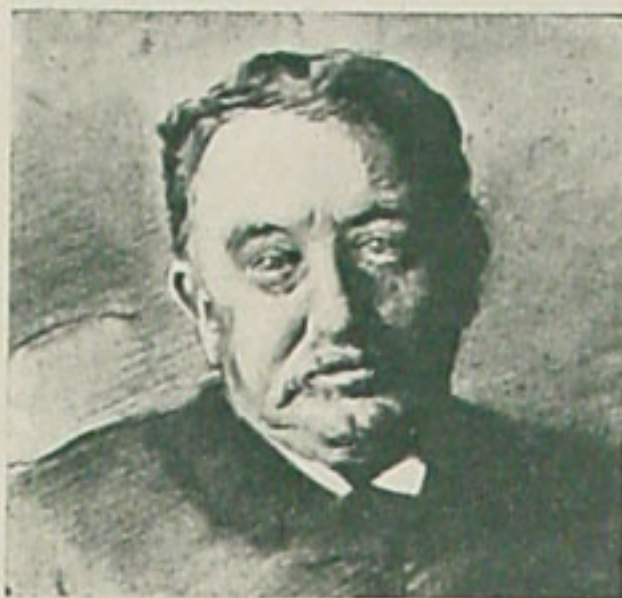
coltat pels pobles que's diuen civilisats y lliures, allavors se'n tornarà a la seva terra a morir ab los seus germans. Entre tant, allà al Trans-

M. CHAMBERLAIN.

vaal manté l'esperit de aquell poble valent, entre altres capdills de la terra, lo general Devet, qual retrato adorna nostres planes voltat del seu estat major.

M. Chamberlain y M. Cecil Rhodes, quals retratos acompanyan lo del representant del Transvaal a Europa, lo doctor Leyds, segurament

M. CECIL RHODES.

que no veurán ab bons ulls les manifestacions que'l poble francès ha fet a la arribada del president de la república sudafricana, ja que la ovació de que l'ha fet objecte des de la seva arribada a Marsella no te pariona en la historia dels

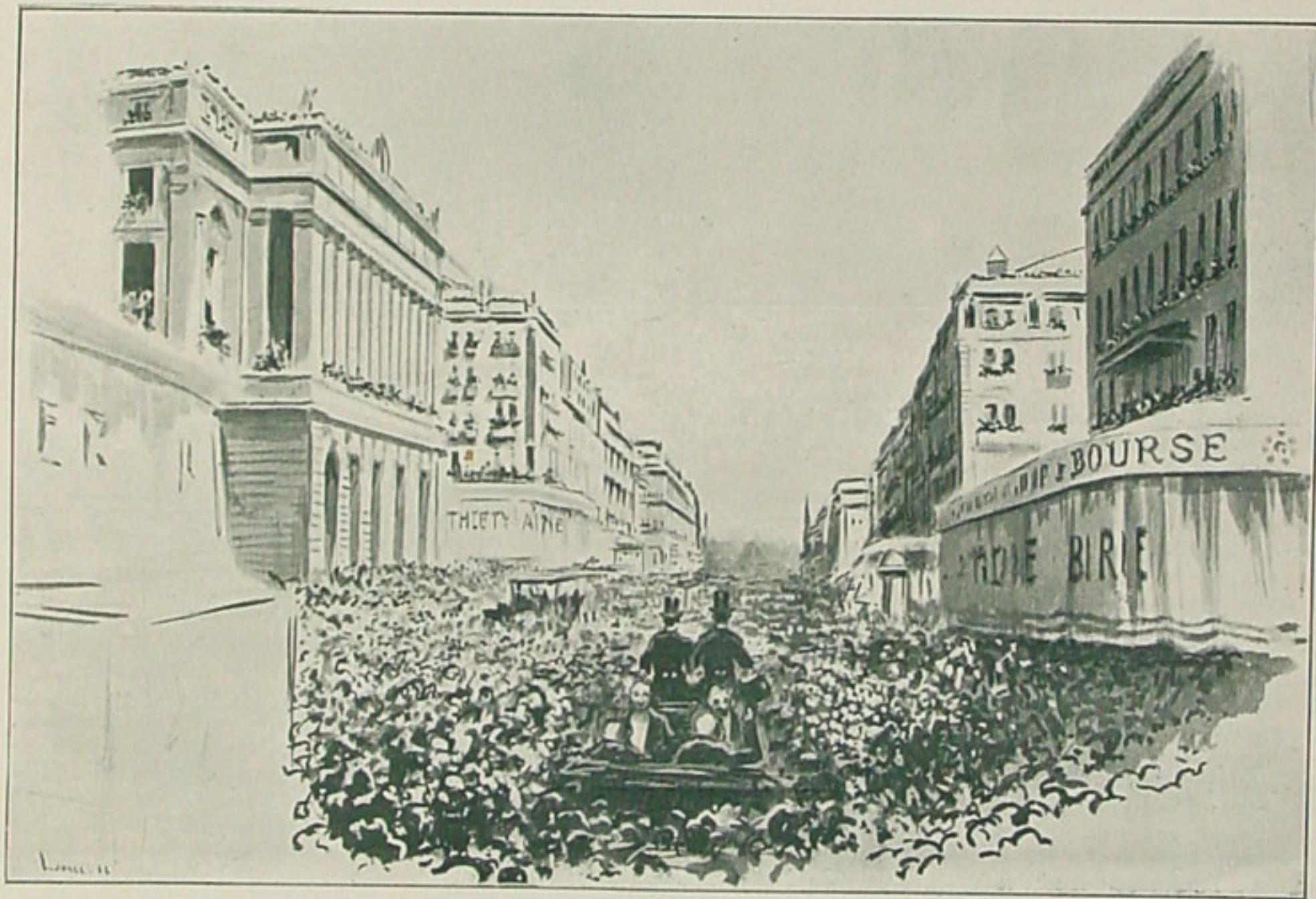

EL DR. W. LEYDS,
representant del president Krüger a Europa.

pobles y hauria de fer reflexionar als qui, encagats, no reparan en matar als pobles lliures.

Lo gravat que publicám dona idea de la grandiositat de aquelles manifestacions en les que tan entusiasta y correcte s'ha manifestat lo poble francès.

Enviám la benviguda al vell Krüger y saludám a la França.

MR. KRÜGER A LA CANNEVIÈRE DE MARSELLA, SALUDANT AL Poble.

¡PER LLUHIR!...

D'entre les moltes coses que he presenciat en la vida, recordo un fet que, malgrat los anys transcorreguts, me fa actualment la metexa penosa impressió del dia en que, per rara coincidència, lo vaig presenciar; impressió, que sens dubte ha estat més difícil de desvanèixer, tant per lo exòtic de la metexa, com perque encara avuy, al estamparla en lo paper, me faig á mi metexa aquesta estranya pregunta: ¿Es cert y positiu que va succehir lo que vaig veure?...

Fa alguns anys que en una de les moltes sortides que ab la meua familia he verificat durant los estius, en un Balneari de gran anomenada, me vaig trobar ab donya Teresa Corominas, persona de excelentes qualitats morals, viuda, rica y ab la qui ja de molt temps m'unia una íntima amistat. Anava dita senyora acompanyada del seu únich fill, jove d'uns vinticinch anys, de bon físich, d'agradable conversa, de maneres distingides, que tenia ja acabada sa carrera d'enginyer y al qui tothóm sabia heréu dels quantiosos bens de la seva mare.

Ab tan belles condicions, pot suposarse qu'en Félix, com axís s'anomenava 'l fill de la meua

amiga, se trovava afalagat per pares y noyes, puix que uns y altres veyan en ell lo que se'n sol dir un bon partit. Donya Teresa, que al foll amor de mare hi barrejava la idolatria ab que s'envolta sempre als fills únichs, encara que dexantlo ab complerta llibertat, tant en los passeigs, com en lo gran saló del establiment, seguia ab cor y ulls tots los passos qu'en Félix donava papallonejant d'una noya á l'altra; semblantli que fins pel moviment dels llabis, comprenia lo que'ls parlava y lo que elles li responian; esponjantseli'l cor ab aquell oreig de juvenesa, que al gosarla'l seu noy parexia que n'hi arribava quelcóm á n'ella.

Composta la majoria dels que allá estiuejavan, de families ab noyes casadores, feya de bon veure aquells aplechs de jovenetes ab llurs trajos de piqué ó batista de colors clars, adornats ab bonichs ramells de flore

— Per més qu'en Félix no ho necessita, ja qu'es prou reflexiu, vosté també'l pot orientar una mica...

— ¡Axó si que nó! — saltá vivament la meua amiga. — Com que la felicitat sols Deu sab ahont está, no voldria may que si'l meu fill no fos prou ditxós en lo seu matrimoni, me'n pogués donar la culpa á mí! No, no: jo no li indicaré may ni aquesta, ni aquella... Però també li dich una cosa, si s'enamorava d'una noya que á mi no m'agrada, lo meu consentiment no l'obtidria pas!—

Lo tó resolt y un xich aspre de la última part d'aquesta explicació, me feu suposar que donya Teresa tenia algún temor de poder trovarse en aquest cas; y desitjosa d'esvahir inquietuts, li vaig dir:

— Sort que'm sembla que la majoria de les noyes que hi há per aquí, totes foren del seu gust. Dexant á part més ó menys bens de fortuna, que á vosté no la preocupan, ni'ls necessita, crech qu'en Félix hi pot ben triar. Aquí té á la *Rosita* Cendra, qu'es una criatura ben angelical!

— Sí, sí...

— ¿Y la *Rosario* Miró, que no es ben simpática?

— També...

— Y la *Asunción* Marquilla?

— Aquesta sí que, per mí, reuneix totes les gracies! — confirmá donya Teresa. — Repari com essent de les més riques, es de les més senzilles... Jo sols li he vist dos vestits en tota la temporada; y sobre tot, cóm cuyda al seu *papá*! No tinga por que, per més que li perferesca acompanyarla les amigues, ella baxi al saló la nit que'l pobre senyor no's troba bé!... Les mares que tenim fills per casar y que pensém una mica, no'ns passen gayre per alt los detalls d'aquesta classe...

— ¿Y la *Mercedes* Blanch?

en lo pit ó en la cintura, colocats ab aquest artístich bon gust, que la joventut troba tan fàcilment quan no'l rebusca en lo mirall: quan ab espontania gracia cerca les belleses naturals pera armonisarles ab la seva.

Una de les nits en que, segons costúm, nos posarem de costat al saló, donya Teresa'm digué senyalant los rotllos de la colonia forastera:

— ¡Y quín bé de Deu de senyoretas que hi há aquest any al Balneari! ¡Sembla que les hagin triades una per una!

— No hi há com la joventut per ser bonica. Y la veritat es, que com la estació no permet més que robes y adornos de poch preu, la metexa senzillesa fa lluhir més les gracies de les noyes, que com vosté ha dit molt bé, n'hi há un bon floret aquest estiu! Si no te ganes de casar á n'en Félix, me sembla que per aquí li perilla un bon xich la solteria...

— Ja veurá: ni ganes, ni no ganes, — feu ab naturalitat donya Teresa. — Conech qu'es una cosa que l'ha de fer; que si demá tanco'ls ulls m'agradará pensar que'l dexo ben acompanyat... mes com també comprench que les mares perdém moralment als noys quan se casan...

— Segons y conforme...

— No me'n faig ilusions, però es lo natural de la vida: jo també'm vaig casar!... Per lo tant, no faig més que demanar á Deu que l'ilumini, que li dongui un bon acert!

— També... També...

— ¿Veü quantes n'havém trovat? Y com á graciosa y elegant, ¿vol res més acabat que la *Carmelina* Ro...

— No m'agrada aquesta noya! — interrompé vivament donya Teresa, sense dexarme acabar de pronunciar lo nom de casa, afegint tot seguit: — Com que la qualitat que més desitjo que tinga la meua nora, es que siga cristiana de cor, perque crech que aquesta virtut es la font de totes les demés, no'm pot agradar una noya que, quan oheix Missa, s'asséu sempre abans de combregar lo capellá... —

Un bon troç sorpresa per la perspiciacia de sa observació, vaig mormolar:

— Devegades es costum... inadvertencia...

— Sempre demostra que no sent, ni s'identifica ab lo que fa. Lo primer diumenge, que per tenirla al davant meu li vaig veure ohir Missa d'aquesta manera, ja'm va donar lo tó de la seva personalitat; y quan l'he sentida parlar, no me l'ha donat gayre mellor. Jo comprench que á les noyes los hi agradi anar boniques: es un gust innat en la dona; però no ab lo deliri, ab lo frenesí d'aquesta criatura, que quan parla de riqueses y de vestits elegants, los ulls li brillejan d'una manera especial... fins sembla que la cara se li transformal... No m'agrada murmurar, però lo que's veu no s'amaga á ningú. Filla d'una familia á la que no se li saben bens de cap classe, porta'ls *trajes* mellors y'ls cambia molt més sovint que les demés noyes d'aquí, que totes son més riques qu'ella. Vosté sab tan be com jo, lo que va passar per la Festa Major, que's va estar tot lo día tancada al quarto, no perque li faltessen vestits, sinó perque no n'hi arribá un de nou, que s'en havía encarregat á Barcelona.

— Tota la culpa no es pas d'ella; es dels seus pares que li comportan.

— Lo seu pare, me sembla un infeliç... la mare es com la fusta d'aquesta cadira, — insistí donya Teresa, tocant l'espatller de la que'ns servía per tenir-hi'ls peus. — Crech que si la seva filla li deya que s'havía de tirar al riu pera anarli á buscar un vestit bonich, també s'hi tirarfal... —

Per trista coincidencia, la noya menys agradable á donya Teresa, s'esdevingué á ésser la més preferida pel seu fill, qui, un bon xich interessat per la *Carmelina*, malgrat lo conéixer los desinteressats sentiments de la seva mare, cregut de que la poca posició de la noya era causa de la antipatia ab que aquélla se la mirava, lluny d'apartarse'n, seguí distingintla ab més afectuoses atencions.

Precisada donya Teresa per sa delicada salut á continuar en lo Balneari, fins arribar á la terminació dels dies marcats pera pendre l'aygua medicinal, ab tot y'l mal efecte que li feyan los obsequis prodigats pel seu fill, tingué la suficienta discreció pera no dexar trasllahir la contrarietat que axó li causava; y ni á mi metexa me torná á parlar d'aquesta qüestió. Per altra part, la bona senyora semblava trovarse ben sola en la seva antipatia. La *Carmelina*, ja fos degut á son caràcter amable y fins servicial, ó senzillament per la confiança qu'en pochés dies se contráu en aquesta mena d'establiments, intimava afectuosament ab totes les families forasteres y molt en particular ab una senyora cubana, mare de set ó vuyt criatures, persona boníssima, carinyosa, expansiva, enrahonadora y ab tants diners y ab tan poch conexement del seu valor, que no sols los gastava á mans plenes, sinó que més de dues voltes se li sentiren preguntes d'aquesta mena: *¿Qué vale más, una onza ó veinte duros?*...

Tant bon punt lo seu espós se'n havia entornat á ciutat, dexantla en lo Balneari, ab les criatures y dues negres pel seu servey, la *Carmelina* y la seva mare, com los muscles á la roca, s'agafaren abdués á la dita se-

nyora, no dexantla del matí al vespre, tot omplintla d'oficiosas atencions.

Feya alguns dies qu'axó durava, quan una tarde, á l'hora del dinar, se'ns innová que donya Belén, que axís s'anomenava la senyora cubana, no havía baxat á la taula per trovarse encostipada; y com al ensendemá la indisposició la retingués encara al llit, donya Teresa'm digué:

— ¿No li sembla que després d'esmorzar hauríam d'anar á fer un xich de companyia á aquesta bona senyora?

— Sí, sí: com vulga — li vaig respondre.

Y axís ho ferem. Eran prop de les dues de la tarde, quan entravam en un dels quartos que ocupava en lo primer pis, que com tots los d'aquesta mena d'establiments, estava guarnit ab mobles dels anomenats de Viena; consistint en dos llits, una calaxera, rentamans, dos balancins, quatre ó cinch cadires y la indispensable tauleta de nit.

La cambrera negra, que'ns havía obert la porta, tan prompte forem dins se retirá á un dels quartos del costat, mentres que donya Belén, ab sa amabilitat acostumada, tot regraciantnos per la nostra visita, ns pregava que'ns assestem; lo que ferem, atansant les nostres cadires als peus del seu llit.

No obstant lo refredat, que segons ella, li feya tenir lo cap un xich espés, la expansiva senyora'ns contá un sens fi de coses relatives al seu marit, á ella, al seu país, á les criatures... detenintse per fi molt especialment en los diners, que sense saber com gastava en lo Balneari.

— *¡Pue pa-re-ce que qui no hay ocasión pa-ra tanto, y se le vuelan á uno e la mano!* — prosseguí donya Belén, ab sa costum de suprimir lletres de les paraules, que acompanyava ab calmosa cantarella. — *¡Y eso chiquiyo mio que son atroce!*... *¿Pue no me dijo Carmelina ante-ayee, que el bribonzuelo de mi Lui, etaba cerca el lago, haciendo pájaro e papel con un biyete e banco? Pue cuando fué Jesusa á bucarlo; ni lo pe-da-zol!... ¿Que el pájaro habla vo-lao!* —

En aquest punt de la nostra conversa, una criada del establiment entrá, portant lo cambi d'un bitllet de cent duros, que donya Belén li havia fet descambiar á l'Administració. La noya, ab los diners á les mans, s'atansá al capsal del llit, y posantlos sobre la gira del llençol, li digué:

— No me'n han pogut donar més

que vint en plata. ¿Veü? tots son bons y...

— *¡Hija; fo Dió! Quiteme eso e la cama! ¿Qué por que-ria!... Di-je-los ayá... encima la mesa e noche!* —

La minyona feu lo que la senyora li manava; y desitjosa, sens dubte, de que vegessem que portava'ls comptes nets, formant un pilonet de la plata, los dexá damunt lo marbre arrambats á la paret; y arreglerá més enfora los bitllets de Blanch, contant un, dos, tres, fins á vuyt.

— *¡Jesú! ¿qué marcol! ¡Bien; bien! ¡Di-je-loo!* — torná á insistir donya Belén.

La minyona sortí del quarto; y com la taula de nit venía en linia directa enfront dels nostres ulls, vejerem que'l pilonet dels duros y'ls vuyt bitllets de deu, restavan allá sobre.

La conversa torná á repndres sobre coses indiferentes, essent altra volta interrompuda per l'arribada de la *Carmelina* que, segons digué, venía á despedirse de la malalta, pera anar ab la colonia forastera á una excursió en *break* á un dels poblets del entorn; afegint que la seva mare vindria tot seguit pera quedar-se á ferli companyia en son lloch, ja que ella no havía pogut escusarse d'anarhi.

La *Carmelina* venía vestida ab lo bon gust de sempre. Un traje de piqué blanch, ab lo saquet obrintse sobre una petxera de color rosat, cenyida al cos per un cinturó tancat ab una civella de plata oxidada; un ramet de flors de camp al costat esquer, corbata de seda blanca ab

agraciat nus en lo coll y ample payola de sol adornada ab grans llaçades de glaça, ombrejava sos negres cabells, artísticament pentinats, al voltant de sa cara fina y expressiva.

Era tan bonica, tan agraciada aquella figureta de divuyt ó vint anys, espargint arréu bellesa y joventut, que no vaig poder menys de convenir ab la predilecció d'en Félix, tot pensant que la meua amiga era tal volta un xich injusta en les seves prevencions. Los pochys anys tenen dret á grans escuses...

Al entrar en lo quarto, ab los guants de pell de Suecia á la má, la Carmelina s'havía atansat á l'altra part del llit en que estavam nosaltres pera enrahonar ab donya Belén, quan, tot de sobte, la vaig veure esgroguehirse; la vivor de sa conversa s'esmortuhí, una mena de subtil tremolor mogué sos llabis, y sos ulls habitualment brillants, llençaren un esclat de reflexos d'una lluhissor escepcional. La transfiguració que vaig veure obrarse en sa cara (me recordá en aquell moment lo que m'havía dit donya Teresa, relatiu á la mudança que s'observava en sa fesomia, quan se parlava de luxos y riqueses?... Jo no sabria pas respondre á la pregunta; sols sé que desd'aquell moment, una mena d'imperativa sugestió no'm dexá apartar los ulls d'ella; y que, fixant ma mirada en la seva, la vaig veure perfidiosament clavada en direcció á la tauleta de nit. ¿Durá axó un minut, dos, tres?... Tampoch podria dirho; sols recordo que tot d'una, s'atansá á la finestra que donava al pati del establiment y que després d'haver mirat un breu espay de temps per darrera'ls vidres, prestant de que podia fer un xich de companyia á donya Belén, puix que encara no hi havia tota la gent abaix, doná una volta pera passar pel darrera de les nostres cadires, y creuant les mans com si jugués, pel detrás de la espatlla, aná á apoyarse d'esquena á la tauleta del capsal del llit, desde ahont movent lo cos d'un costat á l'altre, com acomodant lo balanceix

al ritme de ses paraules, continuá enrahonant ab veu un xich trencada, però depressa, excessivament depressa... contant detalls de la excursió que s'anava á verificar; fent preguntes á les que no donava temps de respondre y á les qu'ella metexa contestava, semblant qu'en aquells moments, les paraules que pronunciava sa boca, estavan per complert divorciades del seu pensament.

Feya ja una estona que axó durava, quan alguns colps de mans donats en lo pati y tres ó quatre veus, entre les que s'hi destacava la d'en Félix, cridant ¡Carmelina! ¡Carmelina! arrivaren distintament al quarto, y per lo tant fins á ella, la qui, abalançantse pera besar lo front á la malalta, doná una volta en rodó, ens saludá á nosaltres y sortí pressosament del quarto.

¿No es veritat que alguna volta succeheix veure dues coses en una sola mirada, per més que sían en oposat lloch l'una de l'altra? Al menys á m'm passá aquell día; puix en un meteix cop d'ull, vaig distingir ab tota claretat la falta d'un bitllet de Banch de sobre de la taula, y la fesomia afinada, groga, casi verda de donya Teresa, la qui en aquell instant vaig sentir que ab nirviosa contracció m'estrenyía la má ab la seva gelada com una tofa de neu; delatantme que jo no havia pas estat sola en veure la desaparició d'aquell paper...

Tampoch sabria expressar lo que'm passá allavors. La meua amiga feu un moviment pera axecarse dreta, que jo no vaig seguir; moviment que

després vaig intentar, sens que allavors fos tampoch correspost per ella, mentres que des del llit, donya Belén, revenjantse de la estona que la Carmelina s'havía apropiat de la conversa, enrahonava ab sa verbotat acostumada, dirigintnos de tant en tant preguntes, á les que, axís donya Teresa, com jo metexa, responíam ab un sí ó un no qu'es impossible estigués en son degut lloch, puix que una y altra, sentíam la veu sens entendre lo sentit de les paraules: estranya pertorbació de la que'ns vingué á traure la entrada en lo quarto de la mare de la Carmelina, á qual pre-

sencia, com mogudes pel meteix ressort, nos axecarem abdues, y despendintnos com Deu fou servit, sortirem de la habitació.

Agafada per la má de donya Teresa, sense dirnos una sola paraula, caminarem fins al extrém del ample corredor, ahont la excitada senyora, ben segura de la nostra comunió d'idees, boy axugantse la freda suor que amarava lo seu front, me digué després d'uns moments de descans:

—Impossible de marxar avuy... A l'hora que tornarán, lo cotxe ja haurá sortit... No tinch més remey qu'esperar al primer tren de demá...

—Per anar á Barcelona? —vaig preguntarli lacónicament.

—No, no; — me respongué ab enérgica resolució. — De moment cap á la frontera... després, ó'ns internarem ó me'l enduré cap á Bèlgica, á Italia... no sé... lluny, molt lluny...

—¿Per acabarhi de passar l'istiu?

—Pera estarhi dos anys, tres, cinch... No sé... fins que estiga certa, ben certa, de que Deu m'haja lliurat de semblant horror!

DOLORS MONSERDÁ DE MACIÁ

Il·lustracions de Sans Castells.

RIMES CATALANES ⁽¹⁾

AL SENYOR DON JOSEPH ROCA Y ROCA

Així com al principi del nostre renaixement literari, pensant més en la fonètica castellana qu'en la catalana, los que versificaven en aquesta llengua se guardaven bé d'assonantar, per exemple, *ayre y raça, y plana y arbre*, y molt més d'aconsonantar *cara y pare, y home y cema* (2), fins que al cap d'alguns anys s'adonaren de que la rima no es la ortografia sinó'l so, y de que les nostres *e* muda y *a* atònica sonan igualment; també potser per influencia castellana's tilda avuy de defectuosa la rima aconsonantada resultant de nostres *e* y *o* ubertes y de les metexes vocals tancades.

Es clar que en *crèu* y *Déu* (marquem los sons uberts ab accent greu y ab l'agut los tancats) no tenen igual valor fonètic les *e* e, ni en *senyores* y *llavors* les *o* o. Mes la metexa riquesa de nostra fonètica per lo que toca á exes dues vocals, nos obliga á admetre en los versos com un sol, llurs sons ubert y tancat. En efecte; cada una d'elles té, no'ls indicats dos sons, sinó que'n té tres: l'ubert, lo tancat y'l fosch ó mut, com se senten en *crèu, Déu, mare y sort, bört, company;* de manera que en lo fosch ó mut la *e*'s confón ab la *a* atònica y la *o* ab la *u* d'igual classe. Així *elevat* sona exactament com *alabar* y *coronar*, respecte de les vocals, lo meteix que *curullar*.

Ara bé, descartat lo darrer d'aquexos tres sons d'abdués vocals (que no pot entrar may en rima per ésser atònic), tindriam que, separant en ella'ls altres dos, ó sia dexant d'admetre'ls com unísons, les actuals consonancies formades per síl·labes que tingan *e* ó bé *o* (ubertes ó tancades), quedarian reduhides á la meytat, ja que, aproximadament, tantes veus deu haverhi de terminació uberta com de tancada, per lo que toca á exes dues vocals. No creyém, donchs que valga tan considerable perdua de consonancies com dita distinció de sons representaria, l'obtenció de rimas rigurosament unísones, tractantse d'una llengua com la nostra, que, entre ses moltes qualitats (y contém precisament entre elles aquexa varietat de matisos ó gradacions d'un meteix so), no té la de la sonoritat neta y vibrant de les vocals castellanes.

Además, diga's lo que's vulga en contra, l'oído catalá no está tan enlemunit ab delicadeses poètic-musicals, que trovi á mancar sonoritat en rimas com les tildades de que parlém, encara que s'admeti per elles lo calificatiu d'*imperfectes*, comparantles ab llurs similars de llengua castellana, quals poetes poden

..... el oído,
palabra tras palabra colocada,
con versos regular, sin decir nada,

com deya'l meteix Espronceda.

Y apart d'axó, hi há un inconvenient més gran que s'oposa á la separació dels sons esmentats en la rima catalana. Es la inconstancia d'aquestos sons en unes metexes veus.

Tothóm sab que, de contrada á contrada, varia á Catalunya la fonètica de les vocals *e* y *o*, fins al punt de conexas per elles que'l qui parla es de determinat territori ó cantó d'una metexa provincia. Los que hem nascut y crescut á la de Girona ó en indrets de tota la part nord de la de Barcelona, endeviném als naturals del resto d'aquesta última, al sentirlos á dir frases com: «bón sol», «es d'hòra», «ja tróna», «quinias flòrs!», «es foll», «ne trèu interès», «vol experiéncia», «hi há un més que espéro», etc., etc., que nosaltres pronunciém al revés d'ells, en quant als sons de les vocals *e* y *o*. En lo conegut adagi «Barcelona es bona si la bossa sona; sona ó no sona Barcelona es bona», fem sentir nosaltres *tancades* y ells *ubertes* totes les *o* o, menys la de *bossa* y les dels dos monossíllabs, que pronunciém *tancades* uns y altres.

Hem citat aquexes dues úniques contradades perque les conexam regularment; de segur que pot dirse lo meteix de moltes altres hont se parla catalá.

(1) Aquest treball devia publicar-se durant la primera época de LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA, lo que no fou possible per causes de tots conegudes.

(2) Véginse los dos volums titulats *Los Trovadors nous* y *Los Trovadors moderns* (1858 y 1859).

Donchs bé: ¿cóm se dona solució á la dificultat, així presentada? Creyém que no'n té. Y tractar de cercarne sols nos portaria á introduhir un nou cisma en lo camp dels conreadors de la nostra poesia, ja prou desavinguts pels sistemes ortogràfics, de pluralisació, de diptongació y altres.

Qualsevol dels dos inconvenients, ó potser tots junts, degueren fer prou forsa en lo clar criteri dels literats catalans dels primers temps de nostra renaixensa, pera que's decidissin á acceptar com bones les rimas formades ab los dos valors fonètics de cada una de les vocals que'ns ocupan. Perque cap d'ells, ni després cap dels seus successors, les han rebutjades may. Tots los mestres *en gay saber* y'ls que's trovan en camí de serho les han empleades en llurs composicions. Los que ara fa quaranta anys eram aficionats á llegir versos catalans, sabíam prou de cor la bella oda del senyor Balaguer *A la Verge de Montserrat*, qual primera estrofa té la rima *consòl* y *sòl*, dissonant en bona part de Catalunya, si fessém cas d'aquexes petiteses. En la metexa poesia riman *dolòr* y *còr, amor* y *òr, fèus* y *síus, poder* y *rosòr, vents* y *encòr* y altres veus consemblantes. Mes si ja l'Aribau, molts anys abans, en sa famosa oda *A la Patria* rimá *llavors* ab *flòrs* y *flòrs* y *Castilla* ab *orella*; y'l Gayter del *Llebrgat* seu lo meteix ab *vermèl* y *mantíll* en la primera composició del volúm d'aquest nom! Axó, donchs, no té remey ni n'ha de menester, perque no creyém que arrivi á ser mal.

Tampoch trovém censurable que's faça rimar, per exemple, *còr* ab *pastòr*, per més que la pronunciació corrent y usual d'aquesta última paraula sia *pastó*. Tots los idiomes tenen modos d'expressió literaris y vulgars, y fins dintre de cada literatura hi há formes y termes peculiars de la prosa y altres que ho son exclusivament de la poesia. Los francesos escriuen *encore* y *enòr*, segons convé á la rima (y axó denota que també deuen marcar alguna diferencia en la pronunciació de cada una d'aquestes formes) y'ls italians suprimeixen ó conservan sempre que la rima ho exigeix la *e* terminal del infinitiu de tots los verbs y la metexa vocal y altres en que terminan noms y demés parts de la oració en aquella parla. Bé devém poder, donchs, nosaltres imitarlos, sense perill de deformar la llengua ni d'infringir les lleys de la fonètica, sobretot recordant que, més que á la castellana, se sembla la nostra, baix tots aspectes, á la italiana en primer lloch, y després á la francesa, com s'ha generalment reconegut.

En nostra reviscolada literatura temps ha que, no sols admeterem aquesta lògica diferenciació entre les formes cultes y les vulgars, sinó que potser n'abusarem en perjudici de la difusió d'aquella entre la massa social de Catalunya y, per lo tant, no hem de regatejarli ara natural lloch y oportuna influencia en lo punt concret que tractém. D'altre modo, hauríam de desfer bona part de l'obra feta ab tants anys, comensant, v. gr., per proscriure del llenguatge literari totes les veus del pretèrit perfet simple d'indicatiu dels verbs, que, á pesar de sa major concisió y sabor castís sobre les del compost, lo poble les ha abandonades casi enterament; com hauríam de renunciar també á la pronunciació de la *r* terminal en tots los presents d'infinitiu y en multitud de noms que donan rima aguda en totes les cinch vocals, y de que poden servir d'indicació *altar, conseller, monestir, senyor* y *segur*.

Per altra part, quant se versifica ó's llegexen versos, dominan generalment la pensa y la llengua les formes literaries de que hem parlat; y á tothóm li agrada més, per exemple, al recitar lo bellíssim «Somni d'Isabel» de *La Atlántida*, dir ó sentir:

»Terra enfora, terra enfora
l'he seguit fins á la mar,
quant del mar fuy á la vora
m'asseguí trista á florar.»
.....
«Quant en ones ponentines
dexá caure l'anell d'or,
d'hont com sílfides y ondines
veig sortirne illes en flors»

que les metexes paraules subrallades sonant *florá* y *fló*, com en la fonètica popular.

S'ha major armonia per augment de vibració de la vocal precedent, s'ha força expressiva que comunicui la r final a la paraula, sembla que la idea adquireix vida y relléu cantada en la forma literaria. Per alguna cosa als italians, segons ja hem observat, apocopan en la poesia's infinits com *amare, credere, morire* y multitud d'altres veus com *cuore, cielo, mano, insieme*, tornantles agudes en consonant, de planes ab terminació vocal que son en la parla comuna.

Dirá algú tal vegada que axó es pura imaginació. — Tota la poesia no es altra cosa, replicarém nosaltres.

Dedicuém aquest article al senyor Roca, perque les reflexions en ell contingudes nos les sugerí lo que dit senyor escrigué sobre's Jochs Flo-

rais y nostra literatura en sa revista de *La Vanguardia* del diumenge 13 del present mes.

Creyéim que'ls defectes fonètics que nota en les poesies catalanes premiades aquest any y'ls anteriors, referents als dos sons de la e y de la o, no tenen la importancia qu'ell los hi dona, y creyéim, ademés, que son inevitables, per les rahons exposades. No degué poderlos evitar ell meix en sa bella y valenta oda *A la Patria*, premiada en lo certamen de Girona de 1872.

¡Quí pogués tornar a n'aquells llunyans y hermosos dies en que l'hi sentírem llegir (magistralment, per cert) en lo teatre de dita ciutat y en la solemne cerimonia de la adjudicació de premis! Per desgracia, lo temps passat ¡ay! passat es.

SALVADOR GENIS

16 maig de 1900.

LO DESCARRILAMENT DEL SUD-EXPRES.

NOSTRES GRABATS

MISSATGE ENVIAT A M. KRÜGER

Per acort del Consell de Representants de la *Unió Catalanista* s'ha enviat al venerable M. Krüger, ab motiu de sa vinguda a Europa, un Missatge de simpatia y encoratjament, qual *facsimil* pot veures en nostra primera plana. Lo forman cinch fulls de pergami, essent policromats ab la destresa y pulcritud de que n'ha donat proves de saberne'l reputat caligraf senyor Flos y Calcat. En lo restant del text, ó sia, a més de la primera plana que presentém, hi figuran boniques lletres inicials y artístiques vinyetes, quedant units tots los fulls per medi d'una cinta catalana, d'ahont penja'l segell de la *Unió*. Es una obra verament important baix tots conceptes.

FRAGMENT DEL PORT DE PALAMÓS, DIBUIX DE J. LLAVERÍAS.

Es una nota garbosament apuntada, ab aquella distinció y elegancia ab que sab arrancarles del natural lo nostre amic Llaverrías. L'horra, lo lloch, la hermosa silueta de les costes qu'enllá d'enllá se oviran coronades de *torres* que s'alçan... com diuhén los pescadors de aquella costa, tot es ensopegat en aquest petit apunte del pintor de la mar y dels seus fills.

MATXOS DE OLOT, DIBUXOS D'EN JOSEPH LLIMONA.

Acostumats com estém a llegir crítiques artístiques en les que s'exageran fins al abús les qualitats dels artistes y de llurs obres, avuy davant dels dibuxos d'en Joseph Llimona no sabém que dir, perque ells merexen que se'n diga lo que no s'ha dit de cap altre. Nos consola de la nostra poca traça, lo pensar que avuy ja tothóm sap qui es en Llimona y lo que valen les seves obres, y especialment, los seus dibuxos. Los que avuy reproduhim son absolutament inédits. Aquí son pochos los que'ls han pogut admirar, però encara son menys los que no'n tingan noticia. Ja abans de son retorn de Olot, teníam noticia de la fama d'uns matxos que

havía dibuxat. L'obra qu'está acabant ara y de la qual nos dexá veure un espléndit bocet en l'última exposició del Círcul de Sant Lluch, li fa mirar ab interés tot lo que sían animals de tir, y per axó ha aprofitat la seva estada a Olot, pera estudiar la tosca forma d'aquestes besties. Un d'ells es un exemplar raro, una mena de fera que no s'hi pot acostar ningú, que may li han pogut xollar les potes, y que no més un sol moço pot acostarshi a donarli la grana.

La correcció, solidesa y vida d'aquests dibuxos, d'una serietat y justesa ben poch acostumades, los fan ser dels que n'entran pochos en lliura.

LO DESCARRILAMENT DEL SUD-EXPRES

Una espantosa catástrofe va ocorre'l día 15 de novembre prop passat, entre Saint Geours y Saubusse, prop de Dax (França).

Lo sud exprés, que es un tren especial de luxo, organiat per la companyia internacional de vagon-llits, va descarrilar, produhint nombroses víctimes. Lo sud-exprés té'ls punts de parada a la estació del Moll d'Orsay, a París, y a les estacions de Lisboa y de Madrid. Lo tren que va descarrilar venía, donchs, de Lisboa, y l'accident fou degut al blaniment de la vía, que fa en aquell punt una corva molt pronunciada. Los trens del sud exprés son los més rápits del món, y portan una velocitat mitja de 90 kilòmetres per hora.

El descarrilament succehí a 1.500 metres de la estació de Saint-Geours; la velocitat llavors aumentada, era de 100 kilòmetres per hora. La màquina, el furgó y'l vagó restaurant varen precipitarse sobre un camp vehí, ahont l'últim d'aquells quedá completament fet a troços.

Hi hagué quinze víctimes y nombrosos ferits. Entre'ls morts, s'hi contan: don Joseph Canevaro, Ministre plenipotenciari del Perú a París; don Alfrete Elster, agregat a la embajada del Perú; Mr. Kurmps, enginyer, y Mr. Camil Blanchard, Director de la Societat general, tots dos de Bruselles; y don Eduart Levi, propietari del establiment d'electricitat de Barcelona, encara que nascut a Alemanya.

REVISTA MENSUAL

PERA

SENYORES

PARÍS, 23 Novembre de 1900.

Son tantes les idees que se'm ocorren pera tractar avuy, que gayre he no sé per ahont començar pera donar una idea al selecte públich y distingides abonades que llegexen aquestes petites mal perfilades cròniques, de lo molt que aquí's veu per tot arreu. La nota més característica de la estació, no obstant, que atrau molt la atenció per tot y dona un gros ayre de distinció, son les pells. ¿Quines? De tota mena y en totes formes, des dels vestits que portan adornets a les manegues o tiretes ab caps de bestia a les espatlles o adornos al voltant de les faldilles, fins a les toreres completament de pells ab grans solapes y colls molt alts, y finalment, los grans abrichs pera les *frileuses* que cubrexen fins aprop dels peus y donan un gran ayre de confort. Per tot se'n veuen de tota mena y totes van be, mentres que stan pells, que ara constituexen lo *desideratum* d'una dona que vulga seguir una mica les corrents de la moda, y no fer un paper trist al costat de les amigues més afortunades.

Com he dit, les pells poden ésser de tota mena y aplicarse en moltes formes, de les quals, ja n'he indicat algunes. Los vestits de panyo poden adornarse ab pells de xinxilla, marta, astrakán, lludria, etc., axís com també pot ferse lo meteix ab los vestits de tardor y de l'estiu quan no's tracti, naturalment, de aquelles robes que sols servexen pel temps de la calor. Los altres vestits adornats ab pells a les manegues, coll y faldilles, quedan transformats y poden emplearse sense recança pera l'hivern, segures de que han de fer un bon efecte a tothóm.

Una altra de les coses que més preocupa al món distingit, es la qüestió dels petits *bijoux* artístichs, que constituexen una verdadera *folie* en tothóm. Los sombreros han de contenir una petita agulla que *relie* dues cintes o n'ajusta una ab un adorno o completa l'*ensemble*. Los cinturons no poden presentarse sinó ab una civella d'un metall qualsevol, mentres que tinga un *cachet* artístich que ha de ser la principal condició pera que faça una mica d'efecte.

No tindria necessitat de remarcar més aquest detall a les amables llegidores, puix totes elles tindran prou acert y bon gust en la colocació d'aquest adorno, més no puch passar sense indicárleshi que les partidaries *enragés* d'aquestos *bijoux*, troban lo modo de colocarsen en un lloch o altre y sinó recorren al medi de portar una petita mosca per arrecada, un escarabatet al coll, o una papalloneta enganxada al davant,

CAPA DE GIEELINA.

COS DE PELL.

sobre'l pit ó á la espatlla; lo qual vol dir que si's vol portar, lo lloch es lo que menys hi fa, puig tots son bons, y la elecció més ó menys encertada depén exclusivament del gust ó afició de la qui l'ha de dur.

Pera acabar, permétinme que'ls hi parli una mica, encara que procuraré ser breu per no molestar en gran manera la seva atenció, de les grans *toilettes*, dexant per un altre dia l'ocuparnos de petits detalls.

La principal novetat actual, lo que constitueix la nota de la temporada y dona'l tó als vestits més elegants, pot ben dirse que son los brodats. En efecte, no pot haverhi una *robe* de recepció ó ball una mica *chic*, sense que hi haja una faldilla brodada de flors ó adornos més ó menys capritxosos, però al fi brodats: aquestos constituexen un moviment ben marcat en les corrents de la moda, y no puch dexar de aconsellar á les meves amigues la adopció d'una moda que tanta elegancia dona, y que al meteix temps, es un adorno que pot ben bé ésser fet per elles metexes ab una mica de paciència. Avuy per avuy, repetesch no hi há res més distingit.

Demanant mil perdons á les nombroses abonades de LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA, sent molt de pler en oferirse á totes elles la seva amiga,

VESTIT DE PASSEIG.

JULIETTE

NOSTRES FIGURINS

CAPA DE GIBELINA

Lo termómetro ha baxat, va baxant cada dia y ja no es possible sortir al carrer sense'l corresponent abrích. Per axó avuy publicuém aquest model de Capa de Gibelina, magnífich tipo al que les ratlles de la pell afegexen á la esquena, una especial elegancia; lo davant l'omplen dues grans solapes que li donan un caràcter particular, fent un compost d'un abrích dels més *smarts*. Lo gravat que publicuém dona idea de la alta distinció de aquest model que es l'encís de totes les senyores de bon gust.

COS DE PELL.

Bonica *création* de sinxilla, tallat en forma de cos darrera, ab solapes curtes davant, y ab gires forrades de arminyó que produexen un magnífich efecte, contrastant ab les línies del coll alt, que es també de un bellíssim efecte. Aquest nou model té la espatlla molt ampla y

ABRICH LLARCH DE PELL.

llarga, com pot véures en lo dibuix, y es un dels més recomanables com á novetat.

VESTIT DE PASSEIG

Correcció de línies, elegancia, distinció y alta novetat reuneix lo model d'aquest vestit de passeig, de color de malva en tres tons y ab un fistó de seda entreteixit, d'un fil de plata brillant, que resulta d'un gran efecte.

Es una mena de vestit de sastre d'un gust forsa senzill, y que demana molta traça per part del tallador.

Té moltes aplicacions, podent usarse principalment per l'hivern.

ABRICH LLARCH DE PELL

Aquesta capa, adoptada com á model per molts modistos d'Inlaterra, d'un gust molt esquisit y tall molt elegant, es de la finíssima pell

rissada que ja conexen nostres abonades, puix constitueix la dominant, essent les seves característiques no tenir lo cos cenyit, y l'alt coll y amples solapes de pell de xinxilla, actualment de gran moda.

Les senyores de bon gust segurament que no necessitaran de més explicacions pera ferse càrrech y apreciar lo *chich* d'aquesta capa, que'ns complahém en recomanalshi.

VESTIT PER SORTIDA DE TEATRE
Ó BALL.

La fantasia y riquesa que en tot ell campeja corpren des del primer moment, donant aspecte de soberana á la senyora que l'ostenta.

Difícil se'ns faria descriure'l tot per peces menudes, y molt millor que nosaltres ho fa'l magnífich gravat que publiquem. Dirém tan sols que té cuberta tota la esquena per la riquíssima seda d'un tó salmó, y per fina punta *valenciennes* blanca, dexant descobertes les mànegues y les dues tires de davant que penjan

VESTIT PER SORTIDA DE TEATRE Ó BALL.

perpendicularment des de sota les solapes.

Aquestes dues tires y les mànegues son un prodigi de bon gust, per les formes dels brodats y per la finor dels colors.

Les gires de les mànegues y del coll, que son de glacé morat clar, son rivetejades d'una pell negra que dona la nota més característica d'aquest figuri, fent ressaltar tots los altres colors y tons.

Ja hem dit abans que'l gravat explica clarament los adornos de farvalans y de puntes que adornan tot lo davant, solapes y gires de les mànegues.

Ara repetirém tan sols que aquest abrich es digne d'una reyna, y d'una reyna que sápigat vestir ab elegancia.

VESTIT DE CARRER

Model de panyo blau, ab la faldilla repuntada des de la cintura fins més avall dels genolls, y la part de baix feta en forma circular. Des de la cintura fins á sobre'l braç hi van unes solapes de punta ab un vellut passat, realçat per uns adornos de satí negre y una corbata igual. A la espatlla van tres tires del panyo meteix, aguantades per tres botons d'acer, pavonat.

TORERA

Vestit de panyo color avellana, ab faldilla llisa y ab la roba tota arreplegada al darrera. Lo cos forma una petita torera ab adornos de vellut gris, y ab botons daurats, colocats en forma decorativa.

Aquesta torera té d'ésser molt curta, á fi de que puga veures ben bé la armilla brodada, que es d'un magnífich efecte.

VESTIT DE CARRER.

TORERA.

BARRET CÉSAR.

BARRET WILFRED.

TOCA FLAMMOLA.

BARRET KERTYS.

SOMBREROS

BARRET CÉSAR

Bonica banda de plomes de faysá daurat, forrada d'una altra de vellut granate, a la copa alçante al mig, tancat per una civella artística d'or mate; a darrera, la copa y la banda se juntan per medi d'un llaç de vellut.

Execució: Fer una forma de tul de cotó, se cobreix de *bourrelets* a la banda 1 metre de tira de plomes, tenint poch més ó menys 45 centimetres d'amplia; se forrara ab un biaix mig sobre 25; se forrara d'aquest vellut, tenint cuydado de que surti més que les plomes. Pera la copa contar 80 centimetres de vellut; formar un *chifonné* axecat y ferli donar la volta a la copa; la civella manté l'amplaria del costat.

BARRET WILFRED

De feltre color vermell vorejat d'un *dépassant* de plechs de tafetà *glacé* a gust de cada una, y forrat de plechs de la metexa tela. Sobre la copa hi há, senzillament posats, dos amplex nusos de tafetà *glacé* ab tres caps a cada costat.

Execució: Fer una forma de tul de cotó, ab una petita copa forma bola, comprar fetes les ales de feltre, vermell també. Ab dos metres de tafetà, fer un *apprêt* de biaix de 3 centimetres plegat en dos, cusits en rodó, que forraran la forma y voltaran les ales. Contar per cada nú 1 metre 25 de tafetà *apprêt* de

cada costat a 2 centimetres de la vora, de tres plechs de 1 centímetre.

TOCA FLAMMOLA

De feltre *lampé*, vermell, molt ben forrat al fons, en lo feltre que forma les ales a la dreta, y al davant hi ha passat un vellut negre que dona a n'aquest sombrero, malgrat la seva senzillesa, un alt *cachet* d'elegancia; una *orella* posada dreta, es aguantada per dues joyes artístiques d'or mate.

Execució: Fer una forma de bolero de tul de cotó, que's cobrirá ab 1 metre 50 de feltre, cobrint la copa. A la meytat s'hi farán talls ab un ganivet; en aquests talls, s'hi passará un vellut, núm. 5, y se cobrirá portant la punta formant orella al costat, y després coluquin les joyes artístiques com indica'l dibuix.

BARRET KERTYS

Bonica *capelina*, completament feta de trenes de felpa negra, guarnida senzillament de nou capes de tafetà *glacé* rosat, vorejades de felpa negra, reunides y aplacades darrera, sota una civella artística de bronze ennegrit y plata vella. Perfil de roses negres.

Execució: Fer una forma de capelina de llautó, cubrirla de felpa y sobreposarla a l'ala; la unió estarà amagada darrera d'una civella. Se coluquen roses de costat en una barreta de 12 centímetres per 3.

femnos cárrech que cada hu pensa ab lo seu cap, y que en aquest punt, subjectar al autor al modo de pensar del qui l'escolta, es matar la concepció artística y'l geni. Siám exigents en lo que es comú á tota obra artística, en la forma, trama, situacions... y en axó, salvant algunes excepcions, lo drama d'en Iglesias mereix aplaudiments

••

Al Eldorado y á la Granvia s'han estrenat dues carçueles castellanes *El Estreno*, dels germans Alvarez Quintero, música del mestre Cbapl, y *La tem-pranica*, de Juliá Romea y'l mestre Giménez, que de tot l'axám de peces insulses que'ns envían de Madrid, es lo milloret que corre. A *El Estreno* hi há molts xistes y situacions cómiques promogudes per l'estreno d'una obra, que fan morir de riure, y *Tem-pranica* es un quadro de costums granadines, ben trovat y exposat ab garbo.

L. F.

BIBLIOGRAFÍA

(En aquesta secció donarà compte de tots los llibres que'ns envihin autors ó editors.)

—

MATERIALES Y DOCUMENTOS DE ARTE ESPAÑOL, publicats per M. F. C., baix la direcció artística de Mira Leroy.

Hem rebut los tres primers quaderns d'aquesta importantíssima obra d'art, la que publicada en forma de revista mensual constitueix una recopilació cronològica de detalls artístichs. L'objecte de la obra es divulgar l'afició al estudi dels istils y la creació d'un veritable consultori artístich ahont les persones estudioses podran trovarhi les més preuades joyes del art espanyol discretament classifica-d-s y anotades, essent una valiosa garantia de la importancia y del valer de la revista'l nom del seu il·lustrat Director.

Per desgracia no son aquestes obres les que'l públich busca ab més afició; mes la esmerada presentació de la que'ns ocupa y les corrents que avuy dominan entre certes classes socials, nos fan esperar que tindrà una bona acullida y no resultarán en vá'ls esforços y sacrificis dels seus editors.

••

DEL MODO COM FAIG ELS VERSOS, diálech representable, en catalá y en vers, per Joan Vila Gaspert. — Barcelona. — Estampa de la Casa Provincial de Caritat. — 1900.

L'autor ha conseguit lo que segurament va posarse: fer passar un rato distret y... res més.

PUBLICACIONS REBUDES

Bulletí del Centre excursionista, revista mensual de Barcelona; *La Il·lustració artística*, de Barcelona; *L'art del pagés*, revista agrícola quinzenal il·lustrada, de Barcelona; *Juventut*, periòdich catalanista, de Barcelona; *La Universitat Catalana*, butlletí mensual portant veu dels escolars catalans, de Barcelona; *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, de Palma de Mallorca. — *La Sardana*, revista literaria de La Escala; *La Platsa*, revista de literatura y teatros de Barcelona; *Blanco y Negro*, de Madrid; *Anales de la Academia Bibliográfico-Mariana*, de Lleyda.

CURIOSITATS Y PASSATEMPS

UNA RECEPTE VELLA

Trés secrets per matar rates.

Procureu agafar una rata, que sia revingudeta, ó mitjancera, y feu una de dues coses: ó peleuli'l cap, trayentli la pell, y poseuli hi una xica de sal molta, y dexeula anar viva y en pau, que ella's donará pressa de buscar guerra y soroll, ab lo seu dolor y cohiçor, que totes les demés mudarán d'estada y de caus; ó feu altra cosa, si us semblés millor, y més fácil: y es, que lliguen al coll de la rata un cascavell petit, que faça'l só fort, ab lo qual esquivará les demés rates, y axís quedaréu lliures de aquets enemichs casulans, estalviant gastos y molesties.

Altre secret millor y més fácil. Agaféu guix, que sia nou, y passat per cedag lo mesclaréu ab formatge finament ratllat; y tot ben barrejat, ho posaréu en diferents indrets de casa vostra, y donará gust veure les rates, que haurán menjat de dita mixtura, anant inllades per casa; y si tinguessen aygua per beure, més aviat acabarán de morir; perque'l guix, en tocant aygua ó be cosa humida, tot seguit se torna una massa, y es secret sense perill. — (Del llibre *Secrets de Naturalesa*.)

LOGOGRIFO

- 1 2 3 4 5 6 7 — Nom de dona.
- 2 5 4 1 6 7 — » »
- 3 6 1 6 7 — Regió de l'Asia.
- 3 4 1 7 — Nom de dona.
- 5 6 4 — » »
- 2 1 — Idol molt adorat.
- 2 — Nom de dona.
- 2 3 — Una part del cos.
- 3 2 1 — Nom de dona.
- 3 6 5 7 — » »
- 3 2 1 6 7 — Ciutat castellana.
- 2 1 2 3 6 7 — Nom de dona.
- 1 2 3 4 1 6 7 — » »

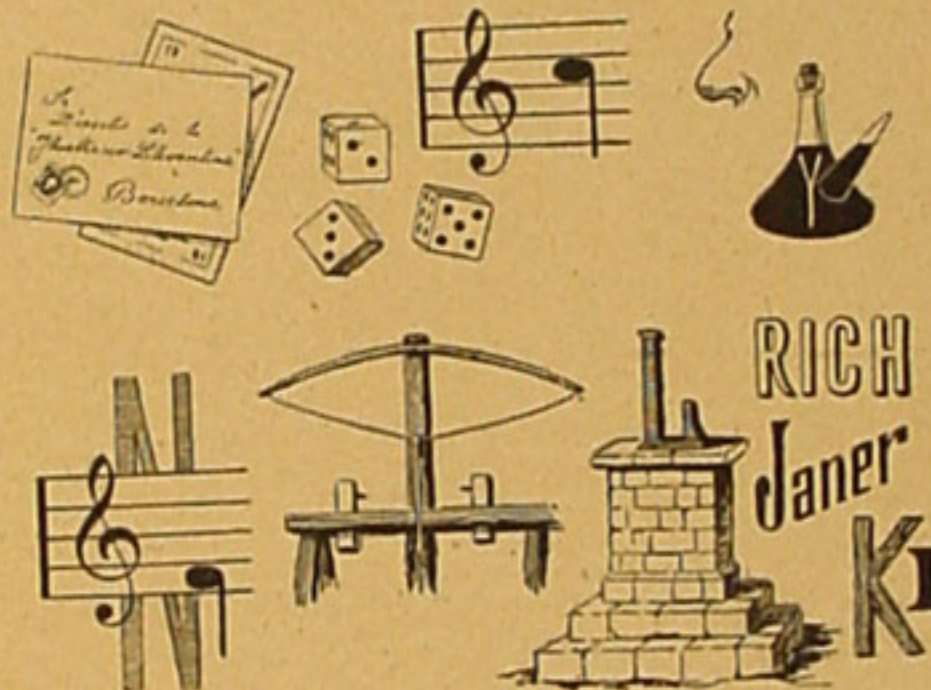
••

QUADRAT SILABICH

- 1.ª Lo que'ns posan al entrar á la vida.
- 2.ª Una mesura.
- 3.ª Una raça humana.

••

JEROGLÍFICH

XARADA

Primera y terça son notes, es un article ma dos, es un adjectiu la quarta y una bella nena'l tot.

••

ANAGRAMA

Estimat Total: Tota previsió es total: per ço, ja que vé Nadal, vina aquí á passal' aquest hermós día: tenim malvasa de pela la tot y un tot com un bot que la dona'l cria. Contestam aviat si ab quatre lletres quatre totals fetes has ensopegat.

RAPEL.

••

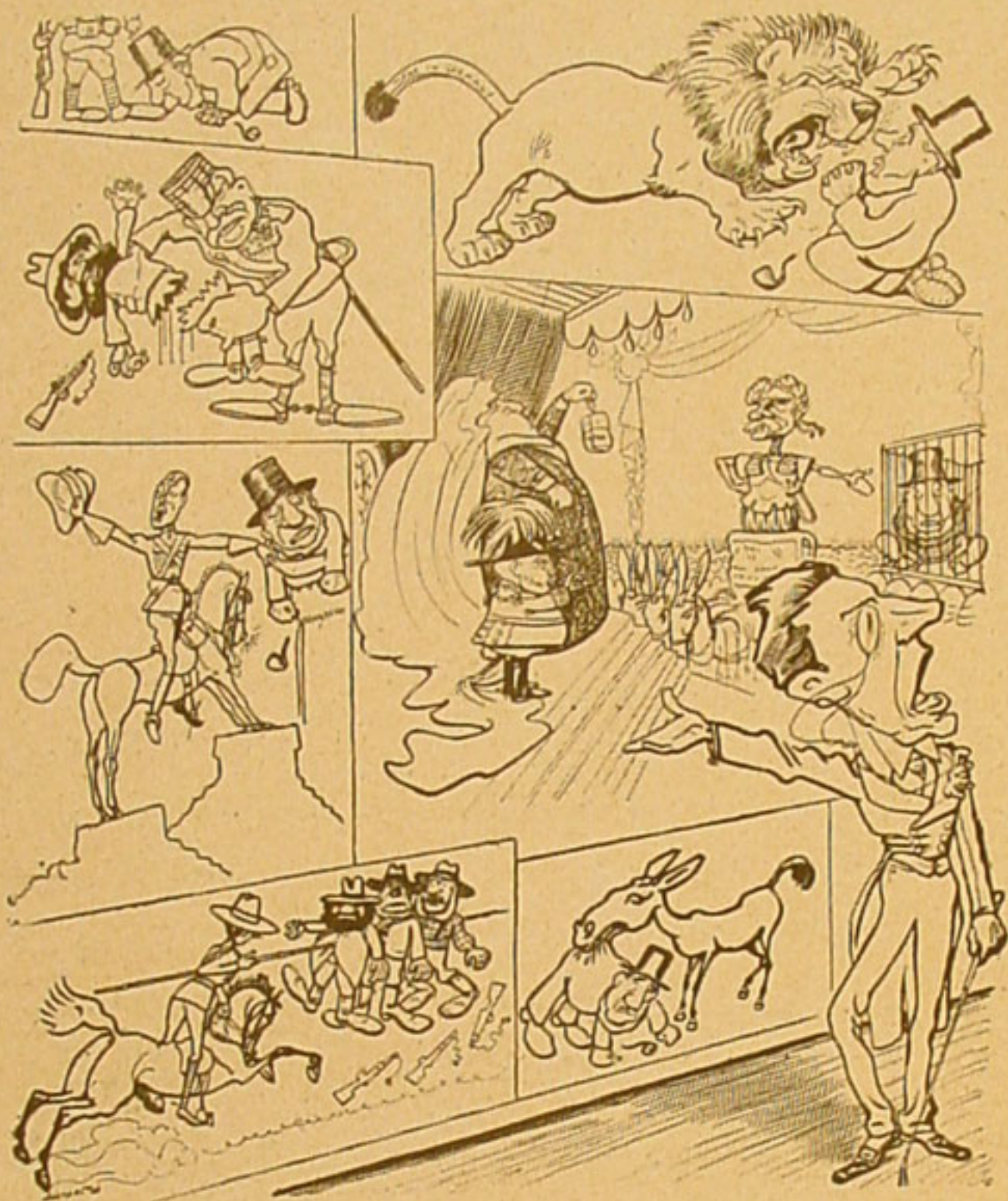
ROMBO

- 1.ª Xifra romana.
- 2.ª Un patriarca.
- 3.ª Hon van los plets.
- 4.ª Nom de dona.
- 5.ª Lo que fa'l gat de casa.
- 6.ª Verb castellá.
- 7.ª Vocal.

••

SOLUCIONS ALS PASSATEMPS DEL NÚMERO PASSAT:

- XARADA. — Notarfa.
- LOGOGRIFO. — Alguer.
- ANAGRAMA. — Tabor, troba, borat, torba, robat, botar, abrot, trabo, brota.
- JEROGLÍFICH. — Lo caballer á la guerra y lo pagés á la terra.

L'EMPRESSARI:—Senyors y caballers; lo teló se va á alzar, axó son les olivetes.—(Le Rire, de Paris.)

LORD ROBERTS: — El Transvaal es iluminat — en honor de vostre Graciosa Magestat.—(Le Rire.)

Sumari del núm. 2.

GRABATS: Un pescador novell, per D. Baixeras.— Obsequi al «Orfeó Catalá»,—El President del Transvaal á bordo del vaixell alemany «Genderland» navegant ab rumbo á Europa — D. Pau Font de Rubinat, ex alcalde de Reus.—Decorativa, per A. R.— Recort de la Exposició de París.— Actualitats.— Francisco Laporta y Mercader.— Arribada de la Associació «Catalunya», de Lleyda á Torres de Segre.— Decorativa, per A. U.— Palma de Mallorca: Iglesia de S. Francesch, Claustres de la Iglesia de S. Francesch y La Llotja.— Cartell de carrer — D. S. Seguí, Campeó de Catalunya.— Cuento, per A.— Caricaturas.

TEXT: Crónica de Catalunya, per F. A.— Umbra (poesia), per J. R.— Estiuena (poesia), per J. E. B.— Curiositat histórica, per A. C.— Nostres grabats.— El sentiment de Patria, per J. M.— Veritats com un temple, per A. LL.— Revista balear, per J. P. y F.— Sport, per J. E. J.— Bibliografía — Qüentos de per tot arréu, per R. M.— Publicacions rebudes.— Curiositats y passatemp.— Anunci.

MÚSICA: Sardana, per Francisco Laporta.

ANUNCIS

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

(ÚNICA ILUSTRACIÓ CATALANA)

REVISTA ARTISTICH - LITERARIA

DE

Catalunya, Valencia, Balears y Rosselló.

CADA NÚMERO UNA PESSETA

Mig any..... 11 pessetes.

Un any..... 20 »

Extranger.

Un any..... 25 franchs.

A Cuba, Puerto-Rico, Filipines y demés païssos de l'América llatina, fixarán los preus los senyors corresponsals.

COLECCIO COMPLERTA

DE

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

(primera época.)

Se trova de venda á n'aquesta Administració al preu de

CINCH PESSETES.

ARTÍSTIQUES TAPES PERA GUARDAR

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

apropiades pera Casinos y Biblioteques.

PREU 4'50 PESSETES.

Se venen á n'aquesta Administració y á casa de nostres corresponsals.